

УДК 028.7

Скрипка Марина Анатоліївна,

студентка факультету бібліотекознавства та інформатики, 5 курс

Харківської державної академії культури

пошт. адреса: ХДАК, Бурсацький узвіз, 4, м. Харків, 61057, Україна

СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ПОТРЕБИ КОРИСТУВАЧІВ БІБЛІОТЕК

Бібліотечне обслуговування — це відкрита, багаторівнева підсистема бібліотеки за поданням всіляких інформаційних послуг, орієнтована на користувачів. Функціонування цієї підсистеми пов'язане з моніторингом, аналізом і оцінкою стану ринку реальних і потенційних потреб користувачів, їх очікувань, дослідженням розвитку інформаційно-культурних і освітніх послуг розрахованих на користувача ВНЗ, відповідності цих послуг потребам користувачів.

Бібліотеки, пропонують своїм користувачам традиційні послуги та ті що виконуються в автоматизованому режимі: виконання бібліографічних довідок, різні види інформування та консультування, надають доступ до електронних каталогів та баз даних, в тому числі і повнотекстових.

Бібліотеки вищих навчальних закладів першими реагують на зміни у запитах користувачів, розвивають інформаційне виробництво, змінюють технології, послуги виробляють нові інформаційні продукти.

В останні десятиліття бібліотеки не обмежуються спостереженням за змінними запитами, але все частіше удаються до маркетингового дослідження, для проведення якого запрошують соціологів, психологів. При цьому досліджується думка користувачів про обслуговування по широкому спектру питань (послуги, відмови, міра комфорту, режим роботи, вимоги до бібліотекаря та ін.), а також вивчається інформаційний ринок в цілому. Таким чином, бібліотека знаходить механізм постійної позитивної зміни. На базі цих досліджень бібліотеки визначають можливі нові послуги, пов'язані з сучасними технічними засобами і інформаційними технологіями.

Сьогодні бібліотеки надають услуги на базі електронних каталогів, проблемно-орієнтованих баз даних (БД) (у тому числі, бібліографічних, реферативних, повнотекстових), роблять роздруки з них, запис на CD-ROM для користувача. Виконують копії звукозаписів, відеозаписів, пропонують послугу сканування документів, видають напрокат відео і іншу апаратуру. Повнотекстові електронні документи теж стають доступними користувачам. Надаються мережеві послуги (Інтранет, Інтернет), машинний час для персонального користувача ПЕВМ, поширюються програмно-інформаційні продукти. В рамках Інтернет пропонуються електронна пошта, web-сторінки, телеконференції. На web-серверах бібліотек, як правило, можна знайти найновішу інформацію, у ряді випадків забезпечується можливість виходу до електронних каталогів, БД з різними запитами, при цьому до платних БД немає вільного доступу.

Звичайно, і традиційні форми послуг мають попит користувачів: бібліографічні і фактографічні довідки, тематичні підбірки, бібліографічні списки і, безумовно, видача книг, періодичних виданні. Тепер до них приєднується видача компакт-дисків, аудіо і відеокасет. Що надаються сьогодні бібліотеками послуги відображають перехідний період в діяльності бібліотек, протиріччя між новими технічними можливостями і фінансовими, трудовими обмеженнями. Так, інформація про готівковий фонд за останні декілька років надається вже за допомогою електронних каталогів, тоді як основні документні ресурси доки відбиті в карткових каталогах. Проте деякі бібліотеки здійснили конверсію старих каталогів і, таким чином, отримали електронний каталог каталог на весь свій фонд.

Справедливо вважається, що проблема людських потреб є однією з центральних і найбільш складних в науках про людину і суспільство. Як складне і багатогранне явище потреби грають важливу роль в регулюванні взаємин між особою і суспільством, виступають як визначальна стимул-реакція людської діяльності. Тому про потреби судять по їх проявах в конкретній діяльності людини. Одним із складних питань теорії інформаційних потреб є їх класифікація за будь-якими істотними ознаками. З наукової точки зору класифікація інформаційних потреб важлива для правильного розуміння механізму і закономірності їх виникнення, визначення властивостей і особливостей прояву, їх значення в бібліотечно-бібліографічній діяльності. Важливість класифікації для практики полягає в тому, що знання інформаційних потреб дозволяє виділити ті з них, які в найбільшій мірі слід брати до уваги в бібліотечно-бібліографічній роботі. Відомі різні підходи до класифікації інформаційних потреб, засновані на виділенні властивих ним ознак. Так, деякі представники науково-інформаційної діяльності вважають, що інформаційні потреби можна підрозділити на суб'єктивні і об'єктивні. Підставою для такої класифікації є різні форми існування інформаційних потреб. Тут під об'єктивними інформаційними потребами розуміються потреби, що існують незалежно від людини, зовні і окрім його свідомості. А під суб'єктивними в даному випадку розуміється віддзеркалення об'єктивних інформаційних потреб в свідомості людей. При цьому прибічники такого підходу вважають, що зусилля працівників бібліотек і інформаційних служб мають бути направлені на виявлення і задоволення об'єктивних потреб.

Під об'єктивними інформаційними потребами розуміються ті умови діяльності особистості, які породжують інформаційні потреби. Виходить, що ці умови і є інформаційними потребами, що існують поза людиною, а коли ці умови відбиваються в свідомості суб'єкта, вони стають суб'єктивними інформаційними потребами.

Інформаційна потреба — це уявлення суб'єкта про невідому інформацію. Інформаційні потреби мають об'єктивні та суб'єктивні властивості. Адже інформаційна потреба це лише більшою чи меншою мірою правильне, точне і повне уявлення про те, яка інформація необхідна суб'єктові.

Таким чином, об'єктивне і суб'єктивне — це певні властивості інформаційних потреб, які вказують, наскільки уявлення суб'єкта про

необхідну інформацію є повними і точними (наскільки вони адекватні). Для того, щоб зрозуміти об'єктивність і суб'єктивність інформаційних потреб, необхідно точно знати, яка інформація потрібна для вирішення завдання, а потім зіставити уявлення суб'єкта про цю інформацію з самою інформацією. Поняття «інформаційна потреба» пов'язане з такими поняттями, як «інформаційний інтерес», «інформаційний запит». Ті документи, які відповідають інформаційному запиту, можна визначити як правильні, об'єктивні, а ті, які не відповідають, — суб'єктивні.

Інформаційний інтерес, як і інформаційний запит є вираженням інформаційних потреб, активною формою їх існування. Будучи необхідною ланкою в даній тріаді, інформаційний інтерес виявляється на стадії інформаційно-споживчої діяльності. Саме цим обумовлюється внутрішня структура діяльності людини по формуванню інформаційної потреби. Характерною межею інформаційного інтересу є специфічне виборче відношення до інформації, яка поступає до інформаційних каналів і джерел, та потенційно здатні задовольнити особистісні інформаційні потреби людини. Інформаційний запит, що є третім елементом згаданої тріади, інколи називають «знанням про незнання» тієї необхідної інформації, яка в даний момент людині невідома, але потрібна для усунення проблемної ситуації, яка виникла в його діяльності. Формулюючи запит, особистість враховує лише свою інформаційну потребу. Проте запит не може виникнути без знання про суть необхідної інформації. Уявлення про неї «закладене» в інформаційному потенціалі людини, якою він володіє в даний період часу у відповідної наукової області.

Таким чином, інформаційні потреби читачів потребують подальшого вивчення, тому що саме вони формують інформаційні напрями бібліотечного обслуговування.

УДК 351.751:021.8(477)

Ярмак Наталя Олександрівна,

студентка факультету бібліотекознавства та інформатики, Зкурус

Харківської державної академії культури

пошт. адреса: ХДАК, Бурсацький узвіз, 4, м. Харків, 61057, Україна

ІСТОРІЯ БІБЛІОТЕЧНОЇ ЦЕНЗУРИ В УКРАЇНІ

Проблема цензури в бібліотечній справі є актуальною, оскільки саме цензура в усіх її різновидах та проявах завжди була одним із засобів формування інформаційно-бібліотечної політики. Адекватне розуміння історії цензури допоможе нам уникнути в майбутньому виникнення проблеми доступу до інформації.

Цензура є соціальним явищем, оскільки застосовуючи її у вигляді сформованої системи заборон, держава обмежує кількість інформації, потрібної